

BUITEN

24^E JAARGANG N^O. 26

ZATERDAG 28 JUNI 1930

Foto Württ-Bildstelle

DE ST. MICHIELSMARKT EN MARKTBRONTE HALL

Redactrice: RO VAN OVEN

INHOUD:

HET ZEGEL VAN CONFUCIUS, DOOR MAX SURIENT	BLZ. 302
HALL IN WURTTENBERG (GEÏLL.), DOOR L.W. THEODOR	BLZ. 301, 304—306
IBISSEN (GEÏLL.), DOOR Dr. J. BERGNER	BLZ. 306—307
VERHALEN UIT HET OUDE DORP. (MET TEEKENINGEN VAN LIZZY ANSINGH), DOOR J. L. A. KREMER	BLZ. 306—309
DE RUÏNES DER KASTEELN VAN HET GESLACHT DE COLIGNY TE CHÂTILLON SUR LOING, SAINT MAURICE SUR AVEYRON EN CHATEAURENARD (GEÏLL.), DOOR MIEK JANSSEN	BLZ. 309—311
DE TAMANDUA (GEÏLL.), DOOR J. B.	BLZ. 310—311
DE DOOLHOF DER DWAASHEID, DOOR RALPH SPRINGER (32)	BLZ. 311
CROWN POINT IN OREGON. AAN DEN VOET VAN DIT GEBERGTE LOOPT DE STRAATWEG LANGS DE COLUMBIA-RIVIER (ILL.)	BLZ. 312

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS

De uitgevers verzoeken beleefdijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Men gelieve alles wat de Redactie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Redactrice Mw. Ro van Oven, Emmastr. 15, Amsterdam, stukken voor de Administratie aan de Uitgevers N.V. Scheltema & Holkema's Boekhandel en Uitgevers-Mij., Rokin 74—76, Amsterdam, Met de toevoeging: „Voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht, ook achter op de foto's.

Nieuw verschenen nummers 25 cts., oudere 50 cts.

Het zegel van Confucius

I)

DOOR MAX SURIENT

EERSTE HOOFDSTUK

STERNBERG, de Amerikaansche consul, keek met een verveeld gezicht over de leuning van de breede clubveranda naar het gele water der trage rivier.

„Misschien zal ik er eens van gaan houden, Oom Charley, als ik hier zoo lang gewoond heb als u; maar op het oogenblik zegen ik niet bepaald het oogenblik waarop onze geëerde president juist dit postje heeft uitgekozen om mij te beloonen voor mijn politieke bemoeiingen. Ik had liever geweld, dat hij mij gezant in de Hel had gemaakt”.

„Zeg dat niet; Chee Nung is nog zoo kwaad niet, als je eerst maar geacclimatiseerd bent”, antwoordde zijn metgezel, een magere, bejaarde man die op zijn gemak in een lange rieten stoel naast hem zat en die niets scheen te voelen van de hitte en de vochtigheid, die den consul hadden genoopt boord en das uit te doen en zijn tuniek los te knopen, zoodat men kon zien, dat hij er niet veel kleeren onder droeg. „Wat is er aan de hand, Sternberg, behalve het klimaat? Zendingen weer lastig?”

„Och, niet meer dan gewoonlijk”, zei de consul. „Ik denk, dat het de hitte is en een beetje last van de lever en — o ja, Oom Charley, er is toch nog iets. U bent het wandelend adresboek hier, dus u kunt me zeker wel helpen. Wie is Macpherson?”

„Waarom vraag je dat?” vroeg de oudere man met ongewone scherpheid.

Sternberg was zoo verbaasd door dien toon, dat hij er de

hitte en den waaier, waarmee hij vergeefs getracht had zich koelte toe te wuiven, door vergat. Winton, algemeen bekend als „Oom Charley”, oudste Amerikaansche bewoner van het Hemelsche Rijk, was in den regel zeer spraakzaam en een kwestie van identiteit of een betwist historisch feit gaf meestal aanleiding tot een niet te stuiten woordenstroom. Dus zat al aanleiding tot een niet te stuiten woordenstroom. Dus zat Sternberg een oogenblik te wachten op het vervolg, maar de oude man bleef rustig zitten rooken. Ten slotte barstte hij los:

„Alle duivels! Als u behoorlijk hier gebleven was in plaats van zes weken lang door Japan te gaan zwerven, zoudt u niet verbaasd zijn geweest om die vraag. De heele Europeesche kolonie stelt zich dezelfde vraag en de vrouwen winden er zich zoo om op, dat het ze haar kostbaren slaap kost. Wie is hij dan toch?”

„Ga voort; vertel me wat er tijdens mijn afwezigheid gebeurd is” zei Winton, zonder op de vraag te antwoorden. „Bedenk, dat ik geen levende ziel heb gezien sinds ik geland ben; vóór mijn boot binnen kwam, was iedereen naar Miss Washburn's picnic gegaan”.

„En ik durf wedden, dat ze over niets anders zullen kletsen dan over dien Macpherson”, bromde Sternberg. „Ik zou er nu ook zijn in plaats hier op die ellendige veranda te zitten braden, als 't niet om hem was, of beter gezegd, om zijn kind”.

„Ga verder!” riep Winton haastig.

„Nou, u weet hoe druk het verkeer is tusschen de zendelingen-stations en de vreemde kolonies, behalve in tijden van nationale beroering. De zendingen schijnen te denken dat de kolonies bevolkt zijn door Belial's kinderen — wat niet geheel onjuist is — en in vreedzame tijden gaan zelfs de kinderen niet met elkaar om”.

„Daar weet ik alles van. Ik heb niet voor niet veertig jaar in China gewoond”, zei Winton ongeduldig.

„Alles goed en wel, maar ik betwijfel of ge ooit in al die jaren zoo iets hebt meegemaakt”, vervolgde de consul. „Vanmorgen heeft de jonge Astly — John Westley Astly, de zoon van den zending — een draagstoel genomen en zich door de missie-koelies naar de Chineesche stad laten brengen. Voor zoover ik gehoord heb, duwde een der dragers, toen zij in een bijzonder nauwe straat van de Chinezenwijk liepen, een jongen in heel gewoon nationaal costuum op zij — of beter gezegd hij probeerde het te doen. Inplaats van zich, zooals gebruikelijk, te laten duwen en uit te spuwen voor den vreemden duivel in de draagstoel, begon de jongen hem met een ongewone stroom van woorden volgens het oud en klassiek Chineesche gebruik, te vertellen hoe hij dacht over zijn voorouders tot in het duizendste geslacht. Daarna zette hij zijn woorden kracht bij door een welgemikten stomp op de kaak, gevolgd door één in de maagstreek volgens alle regelen der edele bokskunst.

De jonge Astly, niet gewend om zijn koelies zoo behandeld te zien, kroop uit de omgevallen draagstoel en zei een en ander in de volkstaal, dat hij vast niet in de Zondagsschool geleerd heeft. Bovendien gaf hij zijn voornemen te kennen om den boersdoener levend te villen.

„Kleinere dingen hebben al eens aanleiding tot bloedbaden gegeven”, zei Winton ernstig. „Ze moeten dat jong eens de les lezen”.

„Niet noodig — hij heeft zijn les al gehad”, antwoordde Sternberg grinnikend. „De knaap, dien hij gedreigd had te villen, was zowat even groot als hijzelf en hij antwoordde in zuiver Engelsch, dat hij zich best in staat voelde om den zoon van welken zending ook, die ooit bijbels en eten aan rijst-Christenen had uitgedeeld, een aframmeling te geven. Ten bewijze waarvan hij den jongen Astly afroste tot de andere koelie, doodsbenauwd, de wacht ging alarmeeren. Doch toen bleek de oorzaak van al die herrie geen Chinees te zijn, maar de jonge Macpherson, die in Chineesch costuum door Chee Nung had gewandeld en zoo werden beide partijen voor mij geleid”.

„Is de vader dus een Amerikaan?” vroeg Winton, met blijkbaar verlichting in zijn stem.

Sternberg schudde het hoofd.

„Ik laat me hangen als ik 't weet; daarom vroeg ik 't u juist. Ik heb hem nog nooit gezien en de jongen liet er zich niet over uit. Ik zei ook niet veel, want ik wou van een ruzie tusschen jongens niet te veel ophef maken waar de Chinezen bij waren”.

„Komaan, Sternberg, vertel me eens precies alles wat je weet”, viel Winton hem ongeduldig in de rede. „Begin bij

het begin, zoodat ik kan begrijpen waarom een Amerikaansche jongen in een Chineesch costuum gaat rondloopen".

„Wind je niet op, Oom Charley” zei Sternberg kalmeerend; „dat is slecht voor de lever in dit seizoen. Bovendien begrijpen wij er geen van allen wat van. Het begin gaat terug tot drie weken geleden toen een comprador ¹⁾ Wong Tom genaamd, van de kust hierheen kwam en zei, dat hij een huis zocht voor zijn patroon — Macpherson heette hij. Het huis moest aan de rivier liggen en dus stuurden ze hem naar mij — u weet, dat Mrs. Farley het mij heeft overgelaten haar bungalow te verkoopen toen haar arme man het tijdelijke met het eeuwige had verwisseld.

„Welnu, de comprador scheen meer belang te stellen in den toestand van den aanlegsteiger en van de muren, die het erf omgaven dan in dien van het huis, wat een geluk was voor Mrs. Farley. Hij betaalde den vollen prijs in Amerikaansche bankbiljetten en gaf order, dat de verkoopakte moest staan ten name van Richard Macpherson”.

„Ja, dat was zijn naam — zij noemde hem Dick”, zei Winton verstrooid. En toen vervolgde hij: „Ga voort, Sternberg; laat mij de rest hooren. Hoe ziet die Macpherson er uit?”

„Dat zouden wij allemaal wel willen weten; maar niemand heeft hem ooit te zien gekregen en ik weet zelfs niet, of hij al of niet hier is”, was het antwoord. „Wong Tom betrok dadelijk het huis, nam een stel werklui aan om eenige veranderingen aan te brengen en toen ze klaar waren, sloot hij de poort. Voor zoover ik weet, is ze sindsdien niet meer geopend.

„Vanavond voor 'n week, juist toen al de jongens hier zaten, hoorden wij het stampen van een machine op het water. De rivier was gezwollen door de regens en de machines moesten blijkbaar op volle kracht werken. Wij zagen aldra de reden. Het stoomschip leek op een sleepboot en trok twee zware sampans ²⁾ voort. De kapitein moet een baas in zijn vak zijn geweest, want hij legde zoo netjes aan den steiger aan als een oceaan-stoomer een dok binnenvaart”.

Winton stond op en keek naar buiten. „Er zijn geen zes Chineesche kapiteins, die daartoe in staat zijn, zelfs als het water zoo kalm is als nu”, zei hij peinzend. „Wacht eens — de maan moet verleden week nog helderder geschinen hebben dan nu is 't niet?”

„Ja; het was een volmaakt heldere avond en wij konden alles duidelijk zien”, antwoordde de consul. „Maar nog niet duidelijk genoeg om Tommy Marsh tevreden te stellen. Je weet wat voor een ongeneeslijke bemoeial dat is”.

„Zijn gebrek aan hersenen en overmaat van nieuwsgierigheid hebben hem zoo lang hij hier is al moeilijkheden bezorgd”, zei Winton. „Wat is er gebeurd?”

„Wel, hij werd erg onrustig, uit vrees dat hij iets zou verzuimen en zoo ging hij naar de pier en scharrelde een paar roeiers op. Zij brachten het bootje met Tommy als passagier tot zoo ver, dat zij de bemanning iets konden toeroepen en Tommy was juist van plan een van zijn geestigheden te debiteeren, zoiets als „Welkom in onze schoone stad!” toen er van de stoomboot een stem klonk. Tommy kent niet veel van de landstaal en wist niet wat er geroepen werd, maar het effect op de roeiers uitte zich bliksemsnel. Zij lieten de riemen niet rusten; zij lieten ze los alsof ze gloeiend heet waren en gingen overboord als schildpadden, die van een boomstam glijden. Zoo bleef Tommy alleen op de gezwollen Yesat in een lompe sampan waar alleen een Chinees mee weet te manoeuvreeren.

„Tommy verscheen tegen het ontbijt weer aan de club — nog maar net op tijd — en noch zijn uiterlijk, noch zijn taal was voor juiste weergave geschikt. Een vriendelijke strooming had het hem mogelijk gemaakt de sampan aan land te brengen aan den zoom van een moddervlakte, zowat tien mijlen hiervandaan. Hij drong er op aan dat ik de mandarijnen zou verzoeken de koelies met stokslagen te straffen; maar die zwoeren dat het een ongeluk was — dat ze toevallig overboord waren gevallen en dat ze niet gehoord hadden, dat hun van de boot af iets was toegeroepen”.

„Ik zal wel eens een woordje met ze praten”, zei Winton grimmig. „Hoe luidt het verhaal verder?”

„Er is niet veel meer te vertellen, voor zoover ik weet”, zei Sternberg. „De stoomboot bleef maar een half uur aan de landingsplaats liggen en ging toen stroom-af, zoo stil als een witte schim en zeker twaalf knopen sneller dan de strooming. De sampans moeten in den nacht zijn weggedreven; tenminste 's morgens waren ze verdwenen. Een klein leger

van koelies was bezig ze te lossen en de boel de bungalow in te dragen toen ik naar bed ging. Tommy Marsh vertelde me later, dat een jonge kerel, blijkbaar een vreemdeling, het toezicht hield op de werkzaamheden en dat hij een half dozijn vrouwen de pier op naar het huis had zien loopen”.

„Blank of geel?” vroeg Winton.

„Hij was niet dicht genoeg bij om het te zien, maar hij dacht geel”, antwoordde Sternberg. „Ik vermoed, dat hij gelijk heeft, want blanke vrouwen zouden zich niet zoo laten opsluiten achter de muren van het erf en niemand heeft ze ooit weer gezien. Wong Tom en de jongen zijn feitelijk de eenigen, die er ooit buiten komen. Den dag na hun aankomst kocht de comprador een paar van Priestley's beste ponies — hij is een kenner en zelfs Priestley kon hem niet beetnemen — en sinds dien tijd heeft de jongen al heel wat rondgereden. Maar hij staat nooit stil vóór hij buiten de vreemdelingen-wijk is en geen buitenlander heeft hem ooit hooren spreken vóór hij den jongen Astly vertelde wat hij van plan was met hem te doen. Toen hij voor mij op het Consulaat werd gebracht, was hij ook al niet spraakzaam; zei alleen, dat hij bereid was iedere boete te betalen, die hem werd opgelegd. Ik vroeg hem wanneer hij zijn vader verwachtte en hij zei, dat hij hem niet verwachtte op een toon, die te kennen gaf, dat het mij niet aanging. Nu weet u alles wat ik weet, Oom Charley. Nu moet u mijn vraag beantwoorden. Wie is Macpherson?”

„Wacht even, Sternberg”, zei Winton na een korte stilte. „Hoe oud is de jongen?”

„Ik denk veertien of vijftien jaar en bijzonder ontwikkeld voor zijn leeftijd. Den koelie heeft hij met één stomp knock-out geslagen en ofschoon de jonge Astly een paar jaar ouder is en een stevige knaap, heeft hij hem duchtig afgeranseld”.

„Dus geen halfbloed”.

„Neen; zuiver Kaukasisch; daar is geen twijfel aan”, zei Sternberg. „Maar nu heb ik er genoeg van, Oom Charley, om in de getuigenbank te zitten en nu wil ik eens met u van plaats verwisselen. Vertel me nu eerst eens: wie is die Macpherson?”

Weer aarzelde Winton als iemand die bang is in ijskoud water te springen en onwillekeurig bracht hij zijn hand aan zijn kin, waar een wit sikje een litteeken verborg.

„Sternberg, dat is een vraag, die ik mijzelf al vaak gesteld heb, tot ik zowat vijftien jaar geleden inzag, dat ik ze toch nooit zou kunnen beantwoorden”, zei hij; en Sternberg zag, dat hij met tegenzin sprak over een onderwerp, dat pijnlijke herinneringen wakker riep. „Ik heb niet zoo lang in China gewoond, zonder avonturen te beleven. Driemaal heb ik belegeringen door Chineesche benden meegemaakt en ik heb dingen gezien, waar ik liefst nooit meer aan denk. De laatste jaren zijn rustig en kalm verlopen, behalve als ze gestoord werden door schimmen uit het verleden, want het is vijftien jaar geleden sinds ik mijn ergste avontuur heb beleefd en die vingers heb verloren en dat litteeken op mijn kin heb gekregen. Ik heb altijd geloofd, dat ik de eenige overlevende was van de Lang Tun slachting”.

Sternborg sprong op alsof hij een galvanischen schok had gekregen en vergat de hitte en zijn beslommeringen, alles, behalve den man, die voor hem zat. Het was lang vóór zijn tijd gebeurd, maar het noemen van Lang Tun was nu nog voldoende om den dappersten man te doen huiveren.

„Maar ik heb altijd gedacht”, stamelde hij, zoodra hij woorden kon vinden, „dat geen enkele Christen dat overleefd had”.

Winton haalde de schouders op.

„Misschien ben ik geen Christen — de zendelingen zeggen allemaal, dat ik het niet ben”, zei hij grimmig. „In ieder geval, ik ben een overlevende, ofschoon er heel wat lange, pijnlijke dagen en afschuwelijke, slapeloze nachten zijn geweest waarin ik wenschte, dat ik het niet was — dat ik den pijnlijksten dood was gestorven, zooals ik een deel der duivelsche martelingen heb meegemaakt, die de anderen ondergingen. Ik heb altijd mijn deel in die vreeselijke geschiedenis geheim gehouden, Sternberg; nooit heb ik er met een levende ziel over gesproken. Ik wou ze vergeten en er niet aan herinnerd worden door dwaze vragen. In al die jaren heb ik er nooit achter kunnen komen waarom ik gespaard ben, maar nu krijg ik er een flauw vermoeden van, zooals men iets vaag door beslagen ruiten ziet. Den sleutel vind ik in wat je mij vanavond hebt verteld”. Hij leunde voorover in zijn stoel en zelfs in het maanlicht kon Sternberg zien hoe de kleur uit zijn gelaat was verdwenen. Zijn gezicht was streng en hard geworden, zijn oogen gloeiden en zijn stem trilde van opwinding. (Wordt vervolgd)

¹⁾ Een agent voor Europeesche of inlandsche kooplieden in China.

²⁾ Een soort Chineesche woonschepen.

Foto Württ-Bildstelle

EEN OUD STADSGEDEELTE TE HALL

HALL IN WURTTENBERG

ZEKER niet de minst bekoorlijke onder de voormalige vrije Deutsche rijkssteden is de oude stad Hall, gelegen in het schilder- en bergachtige land der Zwaben. Het is een stad rijk aan belangwekkende architectuur en edele kunstwerken. ☞ Voor het eerst vindt men den naam van het toen nog onaanzienlijke dorp Hall genoemd in het jaar 1037. Doch reeds in de 12e eeuw onder Frederik I is het dorp zoo veel belangrijker, zoo veel grooter geworden, dat de keizer het tot stad verheft en den inwoners vergunning verleent er een markt te vestigen. Dan worden poorten, torens en sterke muren rond de stad opgetrokken. Een kerk werd reeds met hulp van de Benediktijnen uit het machtige, in de nabijheid gevestigde klooster „Komburg” gebouwd. Niet lang duurt het of naast de poorters, de vroegere dorpelingen, vestigen zich binnen de beschermende poorten leden van lagere adels geslachten, kloosterlingen en vreemde kooplieden. Naast den oplevenden handel ontstaat allengs eenige nijverheid en deze beide, te samen met de winning van zout uit de zoutbron, vermeerderen vlug welvaart en bloei. Die bloei wekt al spoedig een sterk gevoel van eigenwaarde in hart en hoofd der inwoners en leidt tot macht van haar bestuurders binnen de stadspoorten en tot een krachtig optreden naar buiten. Als gevolg hiervan verwerft de stad allengs een volkomen onafhankelijkheid en doet zij zich als lid van den bond van steden in het Rijn- en Zwabenland herhaaldelijk gelden. Trotsche gebouwen, kerkelijke zoowel als burgerlijke, verrijzen, kleine landelijke woningen maken plaats voor rijke woon- en koopmanshuizen. Hooge vorsten en legeraanvoerders zoeken en vinden er tijdelijk onderdak met hun pronkzuchtige volgelingen en zwaargewapende troepen. Zoo reed eens Karel de Vde de stad binnen met een gevolg dat achthonderd paarden bereed, en dat evenals de keizer zelf in het zwart was gekleed, rouwende om den dood van Karels vrouw. Vier der stedelijke raadsheeren droegen tijdens zijn intocht eerbiedig een baldakijn van zwart damast boven zijn keizerlijk hoofd. ☞ Luidruchtige feesten hebben er veelvuldig plaats gehad en ook de van welvaart blakende

inwoners zijn niet afkeerig geweest van een bont en wijsch leven en gaven aan de stad en haar omgeving een kleurig en levenslustig karakter. Op oude plaatjes kan men van dat alles nog wel wat terug vinden; daar ziet men de stad, zoo ongelijk gebouwd tegen twee berghellingen, te midden der bergen liggen aan beide oevers van de Kocher. Bruggen overbogen den stroom die door kleine scheepjes bevaren wordt en die de zware houtvloten draagt. Talrijke torens verheffen zich in de lucht, onregelmatig kartelen de spitse daken der hooge huizen omhoog. Muren omsluiten, of liever omprangen, de complexen van nauwe en buigende straatjes en in sierlijke gotische lettertjes schijnen de namen der verschillende kerken van hare torenspitsen te wapperen. Reeksen bolvormige boompjes laten ons het verloop der wegen raden die naar de begroeiende bergen voeren en verder in het vlakke land vinden wij de onbeschermden woningen van boeren en akkerlieden. ☞ Evenals in andere steden van beteekenis heerschte binnen de stevig opgetrokken verdedigingswerken lang niet altijd pais en vrede. Integendeel, ook in Hall bleven burgerwisten niet uit. IJverzucht en spoedig gekrenkte ijdelheid voerden tot langdurige en bloedige veeten. Talrijke heksenprocessen (waaronder het z.g. Heksenproces der Beijersche soldatenvrouwen), godsdienstwisten, jodenvervolging, wreede terechtstellingen, brand, overstroming en hardnekkige ziekten bedreigden en verontrustten het leven der inwoners. Opkomst van een nieuwe welvaart, de welvaart der handwerkslieden en de macht der gilden die daar uit voortspoot, verwart herhaaldelijk het aristocratisch stadsbestuur, dat aan den drang dezer gilden tot deelneming in de regeering aanvankelijk niet en later slechts onwillig toegeeft. Daaruit volgt een strijd van geslachten. Nieuwe geslachten slagen er in oude aristocratische families te overvleugelen, jaren lang heerscht daardoor een gevoel van gekwetstheid, een zucht naar wraak. Adellijke en oude regentenfamilies trekken zich, zich miskend gevoelend, uit het openbare leven terug en verlaten gebelgd de stad. Toch, al die roerigheid, al die onrust ten spijt, blijven de inwoners zich eens-

gezind en machtig handhaven tegenover de heb- en heerschzucht hunner lastige buurlieden, de hooge heeren die zoo gaarne hun ruige handen over den steeds wassenden rijkdom der naburige stedelingen zouden uitstrekken. De hardnekgigste onder deze vijanden waren zonder twijfel de heeren van Limpurg, wier stamslot in de onmiddellijke nabijheid, zoo dreigend en gevaarlijk boven de stad, gelegen was en die ook meester waren in den kleinen stadsuitbouw, welke thans nog als wijk, met de stad samengegroeid, den naam Neu-Limpurg draagt. Onophoudelijk hadden de stedelingen aanvallen van de Limpurgers en hunne onderhoorigen te weerstaan. Ja, naar buiten kenden zij nog minder rust dan tusschen hun eigen poorten en toen eindelijk na een langen strijd een vrede gesloten was, bleken de bestuurders van Hall zich daarop toch niet te durven verlaten. Voor alle zekerheid lieten zij de Limpurgsche poort stevig dichtmet-selen (anno 1430), zoodat althans een overrompeling uitgesloten was. Eerst ruim honderd jaren later, toen zij de taasten gebleken en er in geslaagd waren met gouden en zilveren munten de bezittingen der tegenstrevende Limpurgers te koopen, lieten zij de poort wederom open breken. Dat zal een heele opluchting geweest zijn en een bedreiging minder. Intusschen had de stad ook andere bezittingen in haar omgeving verworven. Volkomen rust was haar echter ondanks dit alles nog niet beschoren en zelfs in de tweede helft van de 18de eeuw trokken nog vreemde troepen de stad binnen. ☼ Dat alles veranderde eerst in het jaar 1803 toen Hall, als een kleine staat, twee steden, 101 dorpen en veel landgoederen omvattende, onder Württembergsch bewind kwam. Toen eerst kwam een langduriger kalmte en rust, die echter eerst geenszins gewaardeerd werd, want bitter leek het den bewoners der fiere stad hunne vrijheid te verliezen. ☼ Zoo in groote trekken geschetst lijkt Hall's geschiedenis, ondanks de vele bijzonderheden die alleen op haar betrekking hebben, veel op de historie van de andere vrije Rijkssteden. Eerst een schamel dorp, dan een opgroeit tot marktplaats, verheffing tot stad met sterke verdedigingswerken, dan de bloei van belangrijke en ontziene handelsstad, verwerving van volkomen onafhankelijkheid die niet alleen zichzelf bestuurde doch ook invloed en eigendom won buiten haar poorten, tot later de omstandigheden ongunstiger werden en haar onafhankelijkheid weder te loor ging. Hall bezat en bezit echter nog iets dat haar van hare zustersteden onderscheidt en dat is de sterke natuurlijke zoutbron waaraan zij zelfs ontstaan en naam te danken heeft. Want Hall is ontstaan op een plek waar reeds in zeer vroege tijden een zoutbron vloeide, die zoowel door dieren als menschen werd bezocht. Dit verklaart ons ook het feit dat de stad is gebouwd op een plaats, oogenschijnlijk zoo ongunstig voor den bouw van een stad van beteekenis, en wel op twee vrij steile tegenover elkander liggende berghellingen, waartusschendoor de Kocher vloeit. Die ligging met sterk stijgende en kronkelende straatjes en kleine vlakketjes geeft echter iets heel bijzonders en bekoorlijks aan het stadje. ☼ Men meent te mogen aannemen dat de eerste pogingen tot het tot stand brengen van een goed-geregelde zoutwinning ondernomen werden op last van de graven van Westheim. Later werd het bedrijf uitgebreid en lucratief en was het een van de belangrijkste factoren van Hall's opkomst en bloei. De zoutwinning stond al vroeg onder toezicht van ambtenaren, vermoedelijk adellijke heeren uit de omgeving, die als men de overlevering mag gelooven, op zeven burchten binnen de stad woonden. Die burchten schijnen in het jaar 1718 nog geheel intact te zijn geweest. De groote

Foto Württ-Bildstelle

SULFERTOREN MET GEZICHT OP HET OUDE HALL

brand die in 1728 in Hall woedde en zooveel moois en belangrijks verwoestte, heeft waarschijnlijk ook een zestal van deze burchten in de asch gelegd, de eenige waarvan tot heden iets gespaard bleef is de „Keckenburg”. De opbrengst van de zoutbron werd oudtijds in III gelijke deelen verdeeld, die oorspronkelijk verpacht werden, doch later in het bezit geraakten van de z.g. Erfzieders, die onder de rijkste en invloedrijkste burgers van de stad gerekend werden, en uit wier midden een reeks raadsliden stamden. ☼ Alleen reeds de bedrijvigheid dezer zoutzieders, die evenals de andere

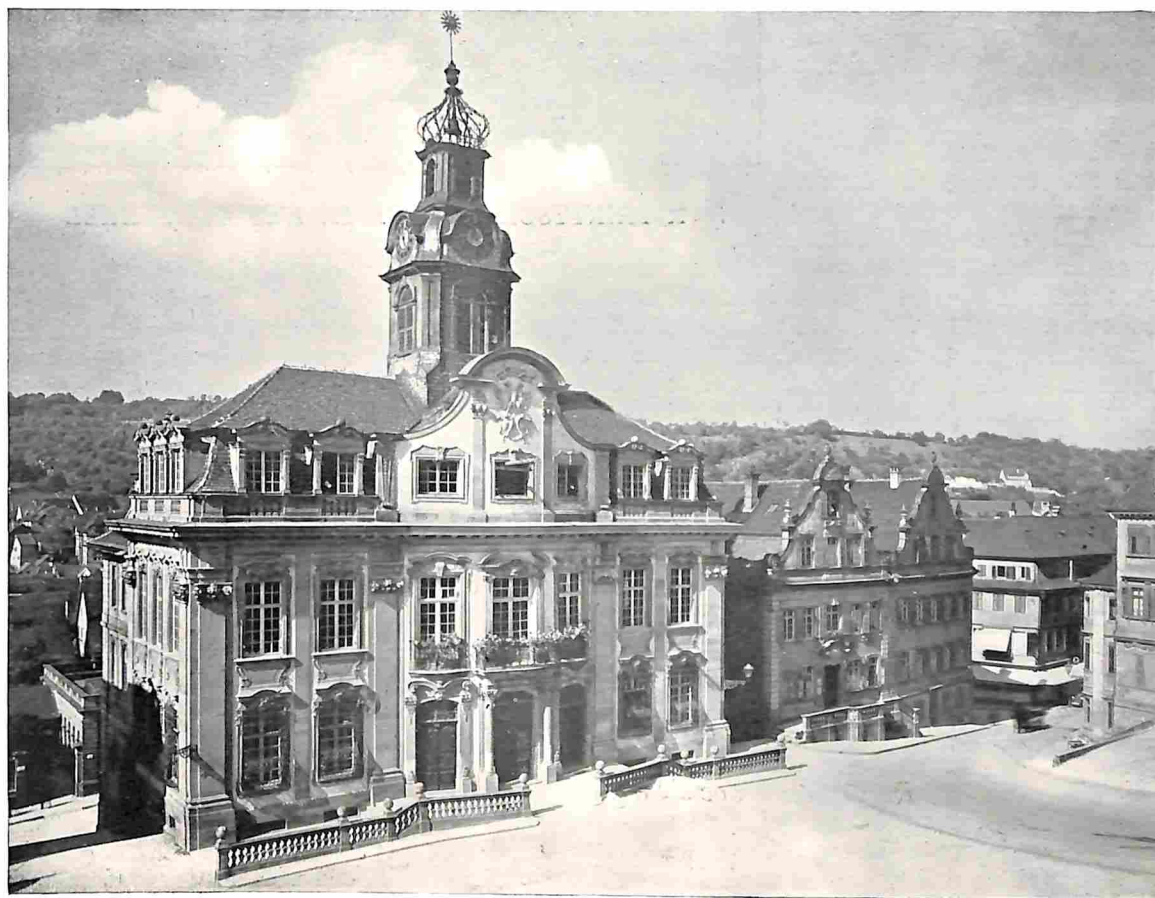

Foto Württ-Bildstelle

STADHUIS AAN DE MARKT TE HALL

Foto Hans Herzberg

DE „WALDRAPP“, EEN IBIS. DIE TOT IN DE 18DE EEUW
OOK IN DUITSCHLAND VOORKWAM

zaam pijpje kwamen rooken, maar die door de luidruchtige vroolijkheid der kunstenaars werden verdreven, smoezelt nu de veeltalige conversatie van een bont vanity-publiek, uit aller heeren landen bijeen getogen, om reeds vervliegende geuren van het verleden en ouden roem van vergane schoonheid te komen opsnuffelen. ☒ De gekruide, ronde scherts van den schilder heeft op zijn beurt moeten wijken voor het neuzelend geflirt van miss Amurrica met een Duitschen dilettant, Dr. fil., die al filosoferend schildert en al schilderend „nachgrübeln“ kan. ☒ Een verweerd stukje muur, vermiltjoengeel schreeuwend tusschen wat vergrauwd metsel- en timmerwerk, lang geleden opgebouwd uit slechte leemstee- het blaft U aan uit kwasie-achteloos neergeworpen schetsboeken en van de wanden in het hotel, die aangedaan schijnen met een kwaadaardig soort uitslag. ☒ In de gehuchten, waar eenmaal de stille os moeizaam de plaggenkar door de diepe sporen van den zandweg trok, razen nu over den nieuwen grindweg de auto's, loeiend en stinkend. In de herbergen, waar een eenvoudig glas bier of een klare met suiker de lekkerste versnapering bij een rustig buurpraatje uitmaakte, raast nu des Zondags de muziek-automaat of de radio onder het gestommel van ongewende voeten, die zich trachten te voegen naar jazz- of stepmaat. ☒ De dorpswinkels, die vroeger een bont allegaartje boden van snoepgoed, manufacturen, kruidenierswaren en toiletartikelen, zijn verbouwd tot „Magazijn“, blijkens het opschrift, in zware blokletters pronkend op de spiegelruit. Het winkelen is er niet eenvoudiger op geworden, nu men niet meer schoenveters, brood, tabak, rookworst, schrijfbenoedigheden en haring over dezelfde toonbank kan kopen. Alleen „ansichten“ zijn overal te vinden. Die grijzen den bezoeker in elke zaak tegen. ☒ Netjes in het gelid staan de huisjes, stijf en haaks, waar eenmaal de plaggenhoopen en mestkuilen een vroolijken montagne-russe dansten langs den weg, waarover de stallen hun warmen wasem uitdampden en het vredige vee des avonds in den schemer, schijnbaar onbeheerd, langs welgeweten paden, terugkeerde van de velden. ☒ Woningwetten en vorderingen der hygiëne zijn er duidelijk gedemonstreerd, evenals het gebruik van hedendaagsch metsel- en timmerwerk, dat den vroegeren „eigenbouw“ — in letterlijken zin genomen — hebben vervangen. Zoo gebeurt het, dat een strooper en potverteerder, die bij zijn dorpsgenooten als een „niksnut“ staat aangeschreven, zijn schamel

en verwaarloosd interieur als „Brabantsch binnenhuisje“ exploiteert. ☒ En evenals het uiterlijk der huizen, is ook dat der bewoners veranderd: de ouderwetsche kleederdrachten kan men alleen nog vinden in de afgelegen gehuchten. Des Zondags, bij den kerkgang of 's morgens vroeg ter mis opgaande dragen slechts de meest behoudenden de jas van grootvader en de muts uit dien tijd. Zooals de oude rieten daken zijn vervangen door roode pannen, hebben de kleederdrachten van vroeger plaats moeten maken voor nieuwen snit en hedendaagsche kleuren. ☒ Wie er na vijftientigjarige afwezigheid terugkeert, ziet het dorp met verbazing aan. Het doet denken aan een boerentriente, die in de stad heeft gediend en, met bobby-kop en zijden kousen opgedirkt, zich vergoeding schenkt voor wat zij vroeger tekort kwam, toen ze haar klompen en plooimuts droeg, die haar toch zoo goed stonden! ☒ Maar meer nog treft het den bezoeker, dat op zijn vriendelijken groet niet, als weleer, een welgemeend „gendag“ ten bescheid gegeven wordt, dat de kinderen niet, als toen, met een sierlijk handgebaar en duidelijk gesproken „God zegen U!“ den vreemdeling verwelkomen; alleen de ouderen hebben nog niet geheel met groeten afgerekend: het jonge geslacht gaat met een argwanenden blik voorbij en mompelt hoogstens een onverstaanbaar woord terug. Niet meer galmt, als voorheen, het luide gezang, dat den arbeid in cadans hield, boven het gegons van de fabrieken, noch klikklakt uit de openstaande huisdeuren het geluid van de snel schietende weefspoel, dat ook een lied begeleidde. Ratelend en zoemend overstemmen tot op verren afstand de motoren en machine's thans de rust, hetzij gedorscht wordt, dan wel gekarnd of gemalen en in de nabijheid der fabrieken schijnt de gemoedelijkheid voorgoed tenondergegaan. ☒ Wat de tijd moge hebben veranderd, één omstandigheid valt te bedenken, die een aangename tegenstelling vormt met vroeger: toen was de kleur der koeien slechts bij benadering vast te stellen door de vliegen — alle voedsel werd voortdurend be- laagd door horden en legioenen van deze vieze en brutale insecten. ☒ Mogelijk is de beroemde goede eetlust van den Brabander — die echter sedert niet heeft geleden — toe te

Foto Hans Herzberg

DE VEEL VOORKOMENDE BRUINE IBIS

schrijven aan den strijd om het bestaan dien hij van geslacht op geslacht hoeft moeten voeren tegen dit gespuis: het gold „to be or not to be!” Gelukkig bleef de mensch aan de winnende hand!

DE FREULE'S

Op het feudale kasteel leefden de freule's. Zij waren bijna zoo oud als de eeuw en de jongste verklaarde met aandoenlijke grappigheid, dat zij wel nimmer haar vijftiengstigste verjaardag zou beleven: zij werd geboren op 29 Februari 1804. Zij hadden de geslachten zien komen en gaan, en, bijna zelf een legende geworden, waren zij voor vele dorpingen als de goden op den Olympus voor de Grieken, die over wel en wee beschikten, de weldoensters en machthebsters, over wie men niet dan met eerbiedigen schroom sprak: „de freule's!”

☞ Zij lieten zich ook niet naderen door het profane vulgus. Een rentmeester verzorgde alle onderhandelingen betreffende verkoop en koop met den notaris, en ook wanneer onderstand werd gevraagd door mijnheer Pastoor of door de damesvereniging Dorcas was hij de aangewezen man. Slechts met den burgemeester en de dominee raadpleegden zij zelve: die werden dan plechtig ontboden en in gehoor ontvangen. ☞ Zorgvuldig getoiletteerd, met pijpkrullen als zilveren sieraden van onder de zwartzijden, met gitten bezette muts afhangend, in satijn en zijde of fluweel gekleed, de beringde, slanke vingers met ouderwetsche juweelen bezet, schitterend onder de kanten mitaine's, die de wasbleeke blauw dooraderde handen lieten doorschemeren, verwelkomden de oude dames den bezoeker met een vriendelijken hoofdknik en een uitnoodiging, om plaats te nemen op den voor hem gereed gezetten zetel. In de kamer, die een der hoektorens van het kasteel vormde, hing de eigenaardige lucht van oude meubels en antiek parfum. Een vuur van beukenblokken in den open haard temperde de kilheid van het vertrek, dat als het ware in de gracht uitstak. De meubels waren ouder dan een eeuw, de gobelins, die langs de wanden hingen en de kasten, welke in de hoeken een plaats hadden gevonden, evenals het spinet, verlevendigden nog den indruk van ouderwetschen luister en rijkdom, die bij het doorschrijden van de gangen en vestibule reeds was gewekt.

☞ Wie het voorrecht had, haar te leeren kennen, kwam onder den indruk van den geestigen, beschaafden toon, waarmee deze aristocraten zich in een eigen sfeer huldten. Maar niet minder moest hij eerbied koesteren, voor de belangstelling die zij toonden in leven en bedrijf van allen, met wie zij te voor of te na hadden kennis gemaakt, voor het scherpe geheugen, waarmee zij feiten en omstandigheden wisten te schiften — en dat ware er vele! ☞ Zoo stuisch en forsch de zusters eenmaal moesten geweest zijn, zoo seniel en verdroegd was haar broer, die men in het dorp slechts als „den Jonker” kende en die, wegens stoornis zijner geestvermogens, een nog meer teruggetrokken leven leidde dan de freule's. Het scheen, of alle vitaliteit van het geslacht zich nog eenmaal

had geconcentreerd in de Brunhilde-typen, van wie het verhaal ging, dat zij, om een weddenschap te winnen, emmers water in den mond hadden gedragen en dat menige strooper de kracht en vlugheid der vroeger onvermoeide jageressen aan den lijve had moeten ervaren. Ja! ze waren van voor het „kwaadaardappeljaar”, wat wil zeggen: tot alles in staat en overal tegen bestand. ☞ Misschien is er in den loop der jaren wel eenige overdrijving geslopen in de verhalen en anecdoten, die betreffende haar jeugd in omloop waren? Zij zelve behielden tot in hoo-gen ouderdom de gave der belangstelling in haar omgeving, evenals den geest van weldadigheid en vonden er een genoegen in, het verledene te herdenken door het vertellen van korte verhaaltjes, grappige voorvallen en gebeurtenissen uit lang vervlogen tijden, die zij met wonderlijke zekerheid dateerden. ☞ Vooral de jaren 1830—'38, tijdens de strubbelingen met de Belgen, toen de streek ten zuiden van Eindhoven telkens door beneden maraudeurs werd afgestroopt, bevatten voor haar een schat van herinneringen.

☞ In die dagen, als weer de nadering van een bende als

een schrikmare door Kempenland en de Peel liep, vluchtte een groot deel der naaste bevolking met have en vee naar het veilige kasteel, waarvan de binnenplaats dan een aanblik bood als een bivak bij een volksverhuizing. Door die onverwachte invasie's viel er dan heel wat te beredderen: er moest voor tal van onverwachte gasten onderdak en voedsel worden gevonden en bereid. De freule's lieten zich niet onbetuigd, als het gold, de handen uit den mouw te steken en vooral vrouwen en kinderen vonden bij haar troost en hulp. De jonge edelvrouwen richtten haar eigen slaapvertrekken in voor kinderkamer en zuigelingenzaal en gingen op in het verpleegsterswerk, waarin zij misschien een vergoeding vonden voor het gemis aan eigen kroost.

☞ Enkele steenen gebouwen in het dorp, waartoe de pastorie behoorde, die bovendien een gunstig gelegen punt bood, om met geweevuur de dorpsstraat te bestrijken, werden dan door de scherpschutters bezet, om zoo mogelijk de veeroovers te doen afdeinen. De dominee verdedigde zoo met enkele huisgenooten en buren zijn gebarricadeerde woning.

De kinderen vonden een beschutte plek tegen den muur tusschen de ramen, uit welke dominee met zijn vrienden den vijand met geweevuur begroette, terwijl zijn vrouw met enkele jongere krachten de geweren herlaadden en aldus het hun tot de verdediging bijdroegen. ☞ Toen ondanks deze duidelijke taal de bezoeken zich telkens herhaalden, werd er een bezetting in het dorp gelegd, terwijl de officieren op het kasteel waren ingekwartierd, waar tevens een wacht werd betrokken. Des avonds kwamen dan kinderen uit het dorp

met het eten der wachthebbende soldaten zich aanmelden, in het donker met den roep „pappatroelje” den toegang tot de brug van de veste verzoekend. ☞ Die dominee was ook in andere opzichten een merkwaardig man, die door zijn

„MIJNHEER DE BARON”

Teek. L. Ansingh

Teek. L. Ansingh

. . . TOEN ZE HAAR KLOMPEN EN PLOOIMUTS DROEG,
DIE HAAR TOCH ZOO GOED STONDEN . . .

voor den tijd en gelegenheid zeer modieuze kleding den vererenden spotnaam evenzeer verdiende, als door zijn omgangsvormen, den naam van „tweede gentleman van Noordbrabant”. — want de „eerste” dito was „Mijnheer de Baron”.
(Wordt vervolgd)

J. L. A. KREMER

De ruines der kasteelen van het geslacht de Coligny te Châtillon sur Loing, Saint Maurice sur Aveyron en Châteaurenard

III

ER zijn van die plekjes op aarde waar een zoo bijzondere sfeer zweeft, dat ze voortaan onvergetelijk zijn... Het is of er iets verhevens aan is voorbijgegaan, en alle dingen door dezen voorbijgang in een wonderlijk licht staan, of er een innerlijke glans van afstraalt... ☞ Alsof de vleugelslag van het wonderbaarlijke het vluchtig had aangeraakt, zoo was die verlaten, zeer afgelegen tuin, waar we bij toeval op een morgen langs kwamen, toen we een wandeling maakten in Châtillon. We hebben er heel lang getoefd, starend naar het magische, groene licht als van een onderzeeschen tuindat door de twijgen der boomen zweefde, en dat aan het einde der laan als een nevel opsteeg... De zwaar met klimop begroeide stammen gaven den indruk van een oerwoud, echter zonder de zware, occulte stemming... De laan voerde recht en lichtend, naar een slechts onduidelijk zichtbaar doel... En dit doel, dit droom-einde, deed ons dezen tuin met zijn verheven, tastbare stilte, „le Jardin du Bonheur” noemen... Soms stonden we er heele tijden voor, en we voelden een vreemde, klare rust in ons dalen, als waren we aangeraakt door een tooverhand... We tuurden, en peilden het einde der laan, het vreemde, magische doel, dat soms een groote Boeddhakop geleek met den wijzen, bezonken glimlach en de gesloten, naar binnen blikkende oogen... Soms ook was er een zekere smartelijke gelatenheid in dien kop, en we begrepen meer dan ooit, dat het waarachtige geluk voortvloeit uit de tranen, die nimmer werden geweend. Want immers, het diepste leed, dat de heilige wijsheid aan de ziel verleent, uit zich niet... Als de klokken twaalf uur sloegen 's middags, mochten we halverwege binnen gaan tot waar de streep der zon op de laan aanving, en dan was het veroorloofd in stilte de vervulling te vragen van onze liefste verlangens, en ze zou zeker worden toegestaan... Ieder mensch draagt in zijn hart nog altijd den droom van een kind, en er zijn sommige plaatsen en stemmingen die het weer te

Teek. L. Ansingh

DE FREULE'S

voorschijn tooveren... Verzoend met alles, met den strijd, met de worsteling van allen om ons heen en van ons zelf, verzoend met de groote levens-tragedie, keerden we steeds uit dien eenzamen tuin weer terug... Er zonk vrede in het hart als na een diep innig gebed, de klacht op de lippen stierf van zelf heen, drupte uit in het magische, onderzeesche licht en de groote stilte absorbeerde alles... Ook die tuin maakte deel uit van de sfeer der legende in Châtillon, en geheel in overstemming daarmee was ook het dorpje Châteaurenard, ongeveer een uur per auto van Châtillon gelegen... ☞ Dit schilderachtige dorpje is heel oud, en ontstond om de vesting Châteaurenard heen die in 1124 werd gebouwd door Milon de Courtenay, de stichter der dynastie van de prinsen de Courtenay. Ook richtte hij in dien zelfden tijd het klooster van Fontaine-Jean op, waarover ik in een vorig artikel heb geschreven. ☞ Châteaurenard heeft dezelfde bezonken, oude stilte van Châtillon, ook hier klinkt overal de stem van het verleden op... Ook hier de oude „lavoires” (waschplaatsen) langs de Loiret, met haar schilderachtige tafereeltjes van wasschende en spelende vrouwen en meisjes, die soms het hoogste lied uitzingen... Ook hier de heel oude huizen o.a. het Renaissance-huis (XVe eeuw) op den hoek eener straat, dat bijzonder goed bewaard is gebleven... Ook hier de grijze, kronkelende straatjes met de oude miniatuurhuisjes en de betooverende plekjes langs de oevers der Loiret, met hun hoog oplopende weiden en boomgaarden... Vooral de avondstemming is er onvergetelijk, wanneer langzaam de doorzichtige, parelgrijze mist der schemering alles omhult en tot de onwerkelijkheid van den droom opvoert...

Het zachte geruisch en gesjilp der watervallen als van duizenden vogels wordt ook hier overal door de stilte vernomen, het zijn rustig vertellende stemmen die bij de stilte hooren... ☞ Hoog boven op den berg liggen de ruïnes van het oer-oude kasteel. Het schijnt, wanneer men onderaan den heuvel staat en omhoog ziet, met het troebele vergezicht door de oude poort, als was het een verlaten stadje, waar de tijd heeft stilgestaan...

Wanneer men de poort onderdoor gaat, heeft men links een Katholiek kerkje, niet oud en van binnen van een zelfde vreemd-leege stemming als de bergkerkjes in Zwitserland... Rechts beginnen dan de hooge ruïnes, de muren klimop begroeid met de vervallen venster openingen waardoor men een schitterend uitzicht heeft op de omringende landdouwen, op het sappige Fransche weide- en bouwland, glooiend tegen

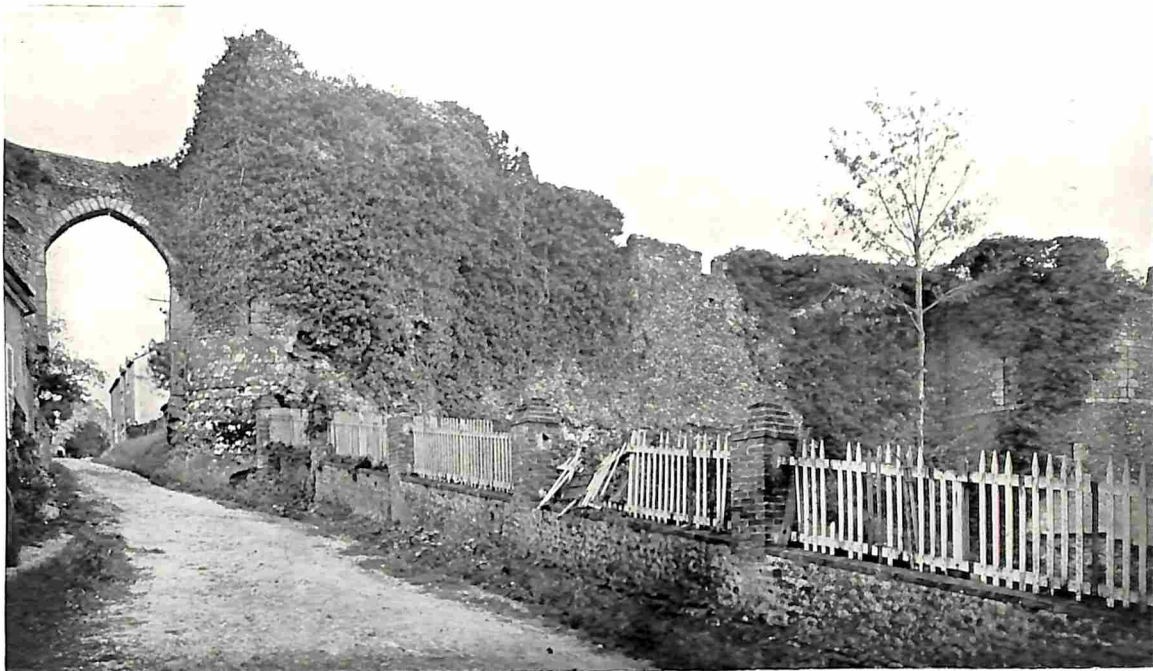
den horizon, stroomend in groenen overvloed naar de oevers der Loiret. ☞ Soms wenschte ik, opziende naar de eerbiedwaardige ruïnes der kasteelen, waar de schitterendste Fransche geslachten een groot deel van hun leven doorbrachten, zóó helderziend te zijn dat ik die geschiedenis, die overrijke historie, één oogenblik zou kunnen overschouwen... En vooral de stille historie, waar nooit over gesproken werd of geschreven omdat ze diep in de harten werd bewaard, omdat de strijd alléén werd uitgestreden, of de smart alléén gedragen werd... Men ontmoet hier gelukkig, evenals in Châtillon, heel weinig vreemdelingen, er komen hier wel eenige Fransche families om te visschen, te rusten of te wandelen. Er is hier geen greintje snobisme, het is echt landelijk alles, de menschen zijn nog simpel en waar en niet toeschietelijk tegenover vreemdelingen. Ze houden zich apart, en daardoor komt het wellicht dat ze er de rust en de stilte langer hebben weten te bewaren dan op andere plaatsen in Frankrijk. Men treft er

De doolhof der dwaasheid

DOOR

33) RALPH SPRINGER

Ik ben verminkt, voor eeuwig mismaakt en herkenbaar voor iedereen aan mijn brandwonden. O... O... O...!" „Krijsch nou niet zoo," maande de oude man hem aan, „anders gaan je wonden weer pijn doen". „Ja, anders gaan mijn wonden weer pijn doen," huilde zijn chef hem na. „Misschien doen ze al pijn, Watson. Waarom is het zoo schemer, Watson? Hebben mijn oogen ook brandwonden?" „Nee, Joris Jochem", zei Oom Karel, meewarig, „maar het loopt naar den avond. Moet je een happie eten? D'r staat nog een kliekie voor je". „Ja, honger heb ik. Maar mijn handen zitten in verband. Dan moet jij me maar te eten geven". „Anders neem ik die lorren van je af, tot je zat bent". „En als ik dan doodbloed?" „'t Is tóch op je dood voorzien", mopperde Oom Karel, hardvochtig zonder het zoo te bedoelen. „Ik hoorde dien dikkop zeggen dat ze morgen om twaalf uur je rechterarm en je linkerbeen zullen afzetten". „Nietwáár!" gilte Joris Jochem ontzet. „Zeg dat het niet waar is Watson!" „Nou, wat heb ik eraan néé te zeggen als ik het toch gehoord heb. Hier, laat Jim spreken, die stond er bij." „Ja, het is zoo", zei de purperen baard. „Ik hoorde het óók". Oom Karel zette een schaal met eten binnen Joris Jochem's bereik en begon hem te voeren. Hij morste echter geweldig en Joris Jochem at zóó gulzig, dat hij hem af en toe in het gezicht spuwde. „Hier, eet alleen, verdikme!" riep de oude man eindelijk, verwoed. „Denk je dat ik je baker ben? Jij moet noodig een ander voor Patson schelden". En onder een ijselijken gil van Joris Jochem trok hij het verband van diens rechterarm los. De oude man viel van schrik en berouw omver. Doch toen hij weer overeind stond, zat de detective smakelijk te eten. „Kan je je arm goed bewegen?" vroeg hij deelnemend. „Doen de wonden érge pijn?" „Ik heb 'r nog niet één gezien," antwoordde Joris Jochem, tusschen twee gulzige happen door. „Ik denk dat Bighead ze vermomd heeft". Inderdaad was de arm nog gaaf en dik als altijd. De detective maakte nu achter-eenvolgens de andere verbanden los en bevond dat hij zelfs geen brandblaartje had. Oom Karel wenkte de beide roovers toe en die schudden verbaasd het hoofd. „Nou moet je hem juist in de gaten houden," waarschuwde Joe. „Daar steekt een streek achter. Eerst verbrandt en verbindt-ie je en dán maakt-ie je wonden weg. Straks rukt-ie je armen en beenen uit je lijf en lijmt ze weer vast om je wijs te maken dat-ie niets heeft gedaan. Je hebt er geen denkbeeld van wat een monster die Bighead is". „Ik laat me niets uitrusten!" schreeuwde Joris Jochem verwoed, sprong overeind en greep zijn bijl. „Aan het werk!" Hij snelde naar de plek waar Oom Karel reeds een steen had uitgelicht en stak zijn bijl in een voeg. Tot zijn verwondering gaven de steenen mee en in tien minuten tijds waren er twintig uit den grond gelicht. „Graven!" gebod hij. Oom Karel en Jim vatten

POORT LEIDEND NAAR DE RUINEN EN GEHEEL RECHTS DE TOREN VAN HET OUDE KASTEEL TE CHATEAURENARD

ieder een speelgoedschopje en schepten eenige handen vol zand eruit. Dat wierpen ze onachtzaam ter zijde. „Watson, trouwe, moedige, maar onachtzame makker", zei hij, met zacht verwijt in zijn stem, „wil jij onze beulen dan den weg toonen dien we zijn gegaan?" „Wat heb ik nou weer an me kar hangen", bromde de oude man. „Doe ik het wéér niet goed?" „Ben jij nu link, Watson?" „Om gehangen en gemarteld te worden ben ik zéker link genoeg. Wat geeft het dus of ik nóg linker ben?" „Ja, je bent wel link... maar je bent niet gis," gaf Joris Jochem zachtvaardig toe. „Als wij door de gang ontvluchten en ze vinden het zand hier liggen..." „Zeg, word nou niet ál te melig!" bromde Oom Karel. „Waar moet ik het dan gooien? Moet ik dien grond misschien in mijn zak steken?" Joris Jochem keek hem met een glimlach vol wijsheid aan. „Je moet het zand eten", zei hij dan. „Alleen dán laat het geen sporen achter". „Maar dat is gekkewerk!" schreeuwde de oude man. „Ben ik daarvoor uit Amsterdam meegegaan? Om zand te vreten had ik wel op mijn hok kunnen blijven." „Toch is het zoo", zei Jim nu. „Joris Jochem heeft gelijk. Alleen als je dat zand opeet, laat het voor onze vijanden géén spoor achter". Oom Karel keek verbluft om zich heen, maar zag niets dan ernstige gezichten. Ook de blauwe baard knikte dat hij het geheel met den detective eens was. „Jij bent nog erger dan die vent uit de heilige schrift," zei hij, op bitteren toon. „Die gaf nog steenen voor brood, maar jij geeft zand in plaats van vijf honderdduizend gulden. En nog wel zooveel".

Foto Hans Herzberg

DE TAMANDUA

Maar zooals gewoonlijk, bukte hij ook nu weer voor den onverzettelijken wil van zijn chef en stak een handvol zand in zijn mond. Tegelijk boden de beide roovers hem ieder een schepje vol aan, maar hij spuwde het eerste alweer uit. „Langzaam aan maar, dan went het wel”, vermaande Joris Jochem. „Ga op je buik liggen en eet het er uit”, raadde Jim aan. Maar Oom Karel antwoordde niet. Hij begreep wel dat de roovers er belang bij hadden, hem het zwaarste werk te laten doen, om zelf zooveel minder te verrichten. En zwigend schepte hij zand op, stak nu en dan een handvol in den mond en spuwde het achter zich weer uit. „Zeg Joe, weet je wat ik doe!” riep Jim plotseling. „Ik ga aan den anderen kant graven. Als je wilt helpen, graven we hun tweeën tegemoet. Misschien vinden we buiten nóg een paar schoppen”. Ze gingen de deur uit, die niet gesloten bleek te zijn en dra hoorde Joris Jochem hen aan den buitenkant van den muur graven en spitten. „Houd goeden moed, speurbroeder!” brulde hij tegen Oom Karel. „De vrijheid naakt!” Daar viel een schot en nóg een. Twee ijselijke gillen klonken. Twee lichamen plonsten neer. „Verraad!” joelde Joris Jochem. „Men heeft hen vermoord om het graven van den tunnel te verhinderen. Ik ga ze verbinden!” Zijn bijl opnemend en het verbandlinnen achter zich aan sleepend, snelde hij de loods uit. Oom Karel liep hem achterna, ontevreden zijn hoofd schuddend. Hij vond dat zijn chef te roekeloos was zijn brandwonden omsprong. Nog vóór hij hem had bereikt, drong reeds zijn brallende stem tot hem door. „Een nieuwe falsarisstreek van Ben Bighead! De lijken loopen weg!”

ACHT-EN-TWINTIGSTE HOOFDSTUK

DEN BEULEN ONTKOMEN EEN NIEUW MYSTERIE

De twee neergeschoten roovers waren voor de oogen van Joris Jochem opgestaan en wéggelopen. Hij riep Oom Karel toe, hem te volgen, en zette de mannen zoo snel hij loopen kon achterna. Want, dacht hij, als ze, niettegenstaande hun dood, nog sterk genoeg waren om te vluchten, dan konden ze te vluoeden hem helpen, de gang te graven om uit de loods te ontkomen. Oom Karel haalde hem gemakkelijk in. En nog vóórdat de roovers tusschen het magere geboomte uit gezicht waren verdwenen, zonk de detective reeds vermoed op den grond. Hij had langer dan een kwartier aan één stuk door gedraafd. „De schurken,” kermde hij. „Ze laten me liever in elkaar zakken dan dat ze terug komen. Ellendingen!” „Wat wou je eigenlijk van ze?” vroeg Oom Karel verwonnerd. „Wees blij dat we hen kwijt zijn. 't Is nogal een knap stel.” „Blij? Wou jij dan alleen die lange gang onder den muur dóórgraven? Denk je dat wij die met ons tweeën voor elkaar krijgen, vóórdat Ben Bighead morgen mijn armen en beenen breekt? Als ik maar eenmaal uit die vervloekte loods weg was, zou ik me van dat tuig niets meer aantrekken”. „Maar we zijn er immers al een vol uur uit weg. We hoeven toch niet terug te loopen om ons moe te maken met dat gegraaf. Ik heb er tenminste geen lust in, al dat zand in te slikken. En bovendien . . . we zijn al vrij”. „Watson!” kreet Joris Jochem, een geniale glans over zijn gelaat, „wij hoeven niet meer uit de loods te vluchten! We zijn er al uit!” Van blijdschap over dien prachtigen inval krabbelde hij overeind en begon met zijn korte, dikke beenen te draven. Af en toe riep hij Oom Ka-

rel een woord van aanmoediging toe, opdat hij niet zou achterblijven. Doch de lange oude man moest juist zijn loop temperen, zij het tegen zijn zin, om den kleinen detective niet vooruit te hollen. Hij had meer dan genoeg van de gemaskerden, hun brandstapels en hun doedelzaken en de wenschte niets liever dan den afstand die hem van Ben Bighead scheidde, zoo snel mogelijk te vergrooten. Aan een kruispunt van den weg gekomen, bleef Joris Jochem puffend en hijgend staan. Hij wist niet waar hij zich bevond en waarheen hij opweg was. Ja, zelfs niet waarheen hij wilde gaan. „Kijk dààr eens!” riep Oom Karel luid. Tusschen twee boomen hing een bord, waarop met ruwe krijtletters stond geschreven: Naar de Dansende Kikvorsch! „Dat is de bestiering van het noodlot!” joelde Joris Jochem. „Vooruit Watson, naar De Dansende Kikvorsch. „Valt me nogal mee dat je er niet wéér op je buik wilt heen kruipen. Dan zou je het voor mij meteen kunnen doen. Ik vertik het tenminste”. „Nu mogen ze ons hooren komen!”

riep de detective fier. „We zijn thans de boden van Nemesis en de afgezanten van Scotland Yard. Gezwegen nog van de Middellandsche Bank”. Na vijf minuten wees een ander bord opnieuw een zijweg aan, welken zij nu insloegen. Die was tien minuten loopen en daarna volgden ze de aanwijzing van een derde bord. Toen ze na anderhalf uur draven den weg ten einde waren, werd het achtste bord werd aangewezen, bemerkte Joris Jochem dat ze weer vlak onder het eerste stonden. „Dat is niet zoo link van ons,” mompelde Oom Karel. „Dat is zeker niet link van je, Watson!” galmde Joris Jochem. „Wat zullen we nou eten?” vroeg Oom Karel, beleedigd en bedenkend dat hij honger had. „Hoe lang wil je hier nu nog door heen scharrelen? Ik zak over een minuut van den honger in elkaar”. Niettegenstaande die voorspelling klom hij in een boom, uitte een kreet van voldoening en sprong weer op den grond. „Ik heb een schoorsteen zien rooken!” riep hij, oprecht verheugd. Of het De Dansende Kikvorsch of de Springende Walvisch is, kan me niets schelen. Ik ga er niet vandaan, vóór ik me heb zat gegeten.” En hij liep met zijn

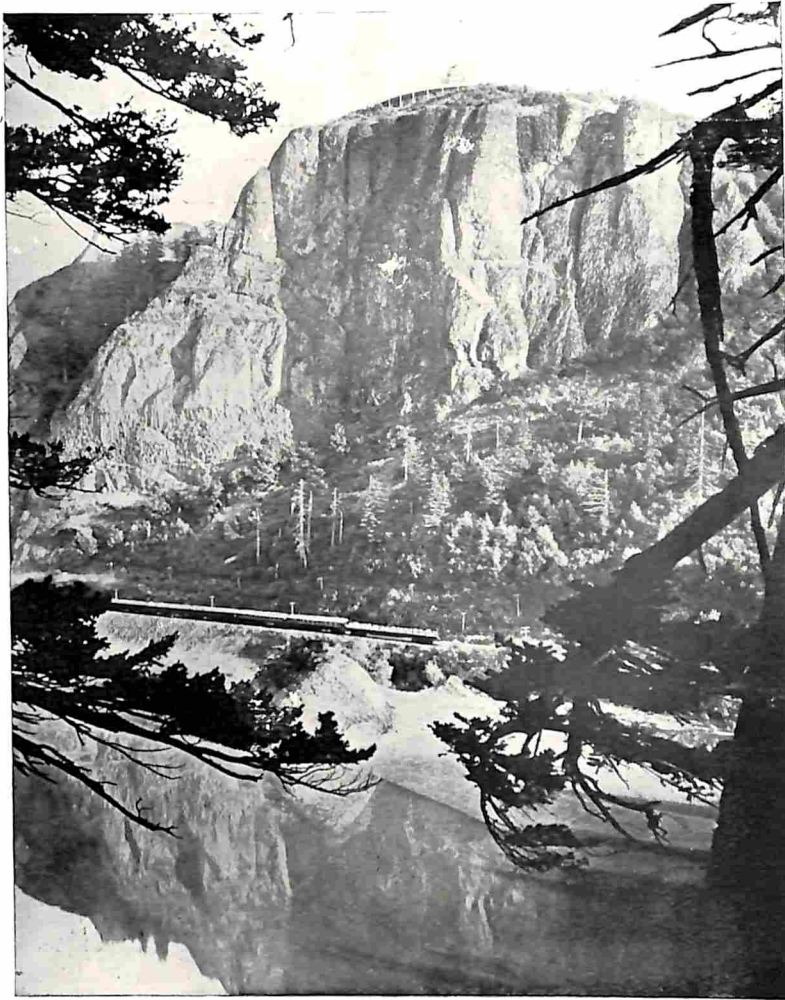

Foto All Year Club of Southern California

CROWN POINT IN OREGON. AAN DEN VOET VAN DIT
GEBERGTE LOOPT DE STRAATWEG LANGS DE COLUMBIA RIVIER

oude beenen op een drafje vooruit, kwam op een open plek en zag eenige honderden meters verder De Dansende Kikvorsch staan. Nu keek hij even achter zich, bemerkte dat Joris Jochem van zijn zwaarte en zijn ademhaling last had en bleef hem afwachten. Toen schrok hem opeens luid getoeter op. Van het hotel af kwamen twee auto's in razende vaart aangesneld, recht op hem af. Hij sprong verschrikt op en viel eenige meters verder languit in het gras. De wagens snorden hem gierend voorbij. Een stem riep klagend: „Ik wil niet naar Dundee in Schotland!” Een felle hondenblaf antwoordde. „Dat was Munnik zijn stem”, mompelde Oom Karel. „Wonder boven wonder dat ze niet over me heen reden.” „Ben je gewond, Watson?” vroeg Joris Jochem's brallende stem, bezorgd. „Heb jij ook de stem van den Rug herkend?” „Van den Rug? 'k Laat me hangen als ik een andere stem hoorde dan die van Munnik. En die klonk zoo levend, dat ik geloof dat-ie weer geest-af is.” „Best mogelijk”, zei Joris Jochem zuchtend. „Dát is het ook wat ons beroep zoo interessant, maar tevens zoo afmattend doet zijn. Je begint met bankdieven en je komt terecht bij brandstapels.

(Wordt vervolgd)